

Om släckande av eldsvådor (Olaus Magnas 1555)

Då inbyggarna i Norden på grund av den stränga kölden under större delen av året ständigt måste underhålla eld, är det inte underligt, om de ofta hemsökas av eldsvådor, vilka understundom ödelägga allt vad de äga. Än kommer elden lös, då folket är uttröttat av träget arbete och vaka eller försänkt i djup sömn efter dryckeslag, än är den försåtligt anlagd av fienden, än tändes den av blixten, än framkallas den av naturens hemliga krafter, vid tider av stark hetta eller till följd av oupphörlig eldning i badstugor och under bakugnar än vållas den av vårdslöshet och försumlighet vid förvaring av krut eller vid bak, kokning, ölbrygd och smide, eller förorsakas eldsvådan av varjehanda andra tillfällen.

Det kan hända att när man släcker branden, en aldrig så liten gnista blir kvar, och elden sedan flammar upp så mycket häftigare. Vid sådana tillfällen förlorar man lätt besinningen och söker rädda vad som kommer i ens väg, varvid man emellertid ofta tager de mest värdelösa saker än dyrbarheter och det gives ingen fara, där en människas känslor och lidelser tydligare och mera omedelbart röja sig, än fallet är i ett slikt elände och en sådan plötsligt påkommen nöd, när man ej får tid att inhämta erfarna personers råd eller avvakta sina vänners hjälp.

Mången får emellertid god hjälp av trogna vänner, som raskt skynda till och ej blott rädda människorna utan även hopsamla och bärga penningar och alla andra dyrbarheter samt taga dem i förvar för att sedan återställa allt till ägaren, som ej hoppats få det välbehållet igen. Å andra sidan bör ej förtigas, att tjuvar och skälmar också komma tillstädes, vilka nu begagna sig av ett tillfälle, varpå de länge lurat för att roffa åt sig och bortföra en god del av lösöret. Grips slika missdådare på bar gärning, kastar man genast in dem i elden för att brännas på samma sätt som man gör med uppsåtliga brandstiftare.

När elden kommer lös, utkallas nämligen alla stadens invånare genom klämtning med rådstuglockan och - om större fara hotar, även med storkyrkans klocka och skyndar då genast så fort de kunna till brandstället för att släcka elden, försedda med brandhakar och läderhinkar som de i all hast rycka till sig. Sådana hinkar till och ett antal av 10, 20, 30 eller ännu flera, har varje borgare enligt stadsstadgan i beredskap för detta ändamål. Dessa kunna nämligen, sedan de, fulla av vatten, blivit upplangade och tömda, kastas ned utan att ta skada, varpå de genast fyllas och langas tillbaka igen. Förr plögade de fromma klosterbröderna,

gemenligen ganska kraftiga män, före alla andra - ty de äro vaksamma - ila till brandstället för att hejda eldens framfart och därvid med glatt mod utsätta sig för livsfara för borgarnas skull, av vilkas allmosor de levde, medan den övriga hopen stod där nästan som sysslolösa åskådare."

Ur Olaus Magnus Historia om de Nordiska folken utgiven i Rom 1555.